ಡಾ॥ ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್

ಮಧ್ಯಯುಗದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ

ವಿಜಯನಗರದ ಆರಂಭದಿಂದ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಪತನದ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿ(೧೩೩೬–೧೭೯೯)ಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದ ಮಧ್ಯಯುಗ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ ಅನೇಕ 'ಕಳೆದುಹೋದ ಗೊಣಸುಗಳು' ('ಮಿಸ್ಸಿಂಗ್ ಲಿಂಕ್ಸ್') ಹಾಗೂ 'ಕತ್ತಲಿನ' ಅವಧಿಗಳು ಇರುವುದು. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಬಹುಮನಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಈ ಎರಡೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಡೆದು ಉಂಟಾದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಪೋರ್ತುಗೀಸರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಐರೋಪ್ಯರ ಆಗಮನ, ಮರಾಠರ ಹಾಗೂ ಮುಘಲರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಹೈದರನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಬಹುಪಾಲು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಐಕ್ಯಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಈ ಅವಧಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಧಿಪತ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಇವು ಈ ಅವಧಿಯ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳು. ಇಸ್ಲಾಂ ಹಾಗೂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಸಾರ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಂದ ಆದ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಈ ಕಾಲದ ಗಣ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪರ್ಶಿಯನ್, ಮರಾಠಿ, ಪೋರ್ತುಗೀಸ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಭಾಷಾಮೂಲಗಳಿಗೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಯುಯೆಲ್. ಎಚ್. ರಾಮಶರ್ಮ, ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಇವರುಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಗಣ್ಯ ಕೃತಿಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಡಾ॥ ಸಾಲೆತೊರೆ, ಡಾ॥ ಮಹಾಲಿಂಗಂ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಡಾ॥ ಕೆ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಇವರುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ॥ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ಹಾಗೂ ಡಾ॥ ಬಿ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲರು ಶಾಸನಗಳ ಸಮಗ್ರ ಸಾರಸಂಗ್ರಹಣದ ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಧ್ಯಯನಶೀಲರಿಗೆ ಒಂದು ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆ ಇದ್ದಂತೆ. ವಿಜಯನಗರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಗಣ್ಯ ಅರಸರ ಸಾಧನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸ್ವರೂಪ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಕಂದಾಯ, ಕರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿಸಲು ಯತ್ನ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ೧೩೦೦ ರಿಂದ ೧೮೦೦ರ ವರೆಗಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಮಾರ್ಗಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ, ಸಂತೆಗಳು, ಮುಂತಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿವರ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಸೂಸನ್ ಎಸ್. ಬೀನ್ ಎಂಬ ಅಮೇರಿಕನ್ ಮಹಿಳೆ 'ದಿ ಫ್ಯಾಬ್ರಿಕ್ ಆಫ್ ಸೋಶಲ್ ಲೈಫ್ ಇನ್ ಪ್ರಿ-ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಮೈಸೂರ್' ಎಂಬುದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ

(೧೯೮೬) 'ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಲಿ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ದಿ ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ನೇಯ್ಗೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಬಗೆಗಿನ ಉಪಯುಕ್ತ ಲೇಖನದ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಬಹಮನಿ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಪಿ. ಎಂ. ಜೋಶಿ, ಶೇರ್ವಾನಿ, ಯಜ್ದಾನಿ, ಎಸ್. ಕೆ. ಸಿಂಹ, ಡಾ॥ ಎಲ್. ಆರ್. ಕುಲ್ಕರ್ಣಿ ಮುಂತಾದವರುಗಳ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತ, ಅವರ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಇರುವ ಅವಕಾಶದ ವಿಚಾರ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಹಳೆಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು, ಆಡಳಿತ ಘಟಕ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ತೆರಿಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು ಎಂಬುದರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರೂಢಿಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಔತ್ತರೇಯ ಹಾಗೂ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಆಡಳಿತ ಪದಗಳ ವಿವರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಹುಪಾಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇಶಪಾಂಡೆಗಳು ಶಹರ್ ಬೀದರ್ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದವರೆಂದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಗಾಧರರಾವ್ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಂಶದ ಕಡೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಪಾಳೆಯಗಾರರಪಟ್ಟಿತಯಾರಿಸುವಿಕೆ, ಅವರ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಇವುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ನಕಾಶೆಯ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್‌ಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಮಾಹಿತಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದು. ಕೆಲವೊಂದು ಹಿರಿಕಿರಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಬಗ್ಗೆ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಆಗಬೇಕು. ಅವರ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮ, ಆದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರಬಹುದಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಅಧ್ಯಯನಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇದು ಒಂದು ಸಂಕಲಿತ (ಇಂಟೆಗ್ರೇಟೆಡ್) ಅಧ್ಯಯನ ಆಗಬೇಕು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಕಲಾತ್ಮಕ ದೇವಾಲಯಾದಿ ಸೌಧಗಳು, ಅವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಕವಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ಜೊತೆ ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಿತ್ರವೂ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರಬೇಕು. ಕೆಳದಿ, ಮೈಸೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಬೆಂಗಳೂರುಗಳ ಅರಸರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಂತೆ ಇಂಥ ೧೫೦ ಹಿರಿಕಿರಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರಾದರೂ ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಅಧೀನರಾದರು, ಹೈದರ್‌ಅಲಿಯ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಇವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ವಿಜಾಪುರದ ಇತಿಹಾಸವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಫರಿಷ್ತಾ, ಷಿರಾಜಿ, ಜುಬೇರಿ ಇವರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪಿ.ಎಂ. ಜೋಷಿ, ಎಸ್.ಕೆ. ಸಿಂಹ, ಡಿ. ಸಿ. ವರ್ಮ, ಶೇರ್ವಾನಿ, ನಯೀಂ ಮುಂತಾದವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿರುವರಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಂತರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತ, ಕೃಷಿ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ವಿವರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರ ಕಾಲದ ದೇಸಾಯಿ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಜಾಗಿರ್ದಾರರುಗಳ ವಂಶಸ್ಥರು, ಮಸೀದಿ, ಕನ್ವಾಗಳ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ದಾಖಲೆಗಳು, ಇವೆಲ್ಲದರ ಅಧ್ಯಯನ ಅಗಬೇಕು. ರಕ್ಕಸ-ತಂಗಡಿ ಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ಕಸಗಿ, ಶಿರಸಂಗಿ ದೇಸಾಯಿಗಳು ವಿಜಾಪುರದ ಕಡೆ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಮನೆತನದ ನಿಲುವು, ನೀತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತಂದ ಹೊಸ ಉದ್ಯಮಗಳಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ, ಊದುಬತ್ತಿ, ಕಾಗದ, ಬಿದರಿ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳ ಉಗಮ ವಿಕಾಸಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ "ಸೂಫೀ ಸಂತರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಿನ್ಸ್‌ಟನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಯನ ಸ್ಮರಣೀಯ. ಈ ಕಾಲದ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ, ಸಂಗೀತದ ವಿಚಾರ ಕೂಡ ವಿವರವಾದ, ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಆಗಬೇಕು. ವಿಜಾಪುರದ ಹೊರಗೂ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳ ಅನೇಕ ಕಟ್ಟಡಗಳಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ. ವಿಜಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ.

ಪೋರ್ತುಗೀಸರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊರಾಯಿಸ್, ಡಾ॥ ಬಿ. ಎಸ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಇವರುಗಳು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಪೋರ್ತುಗೀಸರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ತಂದ ತಂಬಾಕು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಶೇಂಗಾಗಳ ಕೃಷಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತೆಂಬ ಹಂತಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅದು ತೀರ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ್ದಾಗಬಹುದು.

'ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಘಲರು' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ನಯೀಂ, ಪಗಡಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆರಂಭಿಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಕೂಡ ನೀಡಬಹುದು. ಡಚ್ಚರ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ॥ ಕೆ. ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಒಂದು ಕಿರುಪ್ರಬಂಧವು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠರ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಚಿತ್ರ ಡಾ॥ ಬಿ. ಮುದ್ದಾಚಾರಿ, ಡಾ॥ ಕೆ. ಎನ್. ಚಿಟ್ನಿಸ್, ಡಾ॥ ಪಗಡಿ, ಡಾ॥ ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ಇವರ ಬರಹಗಳಿಂದ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಮರಾಠರು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತಂದ ಬದಲಾವಣೆ, ಅವರ ವಲಸೆಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಂದ ಬದಲಾವಣೆ, ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಉಂಟು.

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಘಟನಾವಳಿಗಳ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿಬರುವುದು ಅವಶ್ಯ. ಮರಾಠರು ಮೊಘಲರು, ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಹೈದರ್, ಟಿಪ್ಪುಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪರಿಣಾಮ, ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಬಹುದು. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಘಲರ, ಮರಾಠರ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯ. ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನವು ೧೯ನೇಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನ ಪೂರ್ವದ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಒಂದು ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ. ಬುಕನನ್‌ನ ಪ್ರವಾಸ ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಆಗಬಹುದು.

ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಬಗೆ ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾವ್, ಕೆ.ಡಿ.ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್, ಚಿಟ್ನಿಸ್ ಗುಂಡಾಜೋಯಿಸ್, ಡಾ॥ ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ ಇವರುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು. ಈ ನಾಯಕರ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಹಾಗೂ ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದ 'ಸಿಸ್ತು' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪದ ಚಿತ್ರ ಇನ್ನು ಮೂಡಿಬರಬೇಕು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಸಂಗ್ರಹ ಆಗಬೇಕು.

ಮೈಸೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನ ರಾಜರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದಲೂ ನಂತರ ನಡೆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದಲೂ ಆಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಐದಾರು ತರುಣ ಸಂಶೋಧಕರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ಹೈದರನ ಆಗಮನ ಪೂರ್ವದ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರ ಮೂಡಿಬರಬೇಕು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಆಗಬೇಕು. ಫ್ರೆಂಚ್, ಪೋರ್ತುಗೀಸ್, ಮರಾಠಿ, ಪರ್ಶಿಯನ್ ಅರಿತವರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನ ಪೂರ್ವದ ಈ ಕಾಲಖಂಡದ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯ ಜೊತೆಗೇ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಗ್ರಹ ಕೂಡ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅಂಶ.